

Fritidssamrådets
konference og
årsmøde 2021

Comwell Odense

28. oktober 2021

Malene Thøgersen

UNDERSØGELSER OG EVALUERINGER PÅ FOLKEOPLYSNINGSOMRÅDET

Udvalgte hovedresultater

Videncenter
for Folkeoplysning

www.vifo.dk

UNDERSØGELSER I FOKUS I OPLÆGGET

Folkeoplysningen i kommunerne

Ændringen af folkeoplysningsloven

De uniformerede korps i Danmark

Lokale samråd

FOLKEOPLYSNINGEN I KOMMUNERNE

Formål: Indsigt i aktiviteter, procedurer og økonomi på folkeoplysningsområdet

Spørgeskemaundersøgelse
Tilskudsordninger
Folkeoplysningspolitikker

- Det frivillige folkeoplysende foreningsarbejde
- Den folkeoplysende voksenundervisning
- Tværgående temaer

OVERORDNEDE KONKLUSIONER

Stor variation på tværs af kommuner ift.
aktivitetsniveau, støtteniveau og procedurer.

Stor stabilitet over tid

Mindre forskydninger

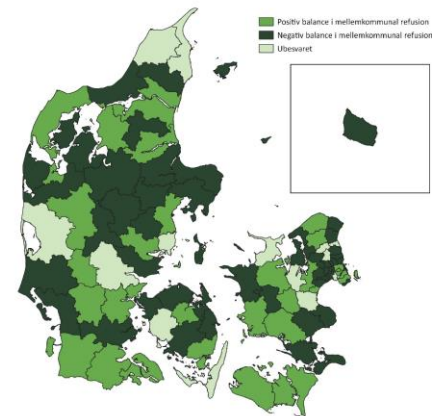
MØNSTRE PÅ TVÆRS AF LAND OG BY

- Relativt flest aftenskoler og foreninger i landets yderområder
- Højest tilskudsniveau pr. indbygger i bykommunerne – både på aftenskoleområdet og foreningsområdet
- Relativ flest aftenskoleaktiviteter i mellem- og bykommuner
- Relativt flest foreningsmedlemmer i landets yderområder

Forskellige mønstre i aktivitetsniveauet på tværs af de to områder

FORSKELLE MELLEM LAND OG BY PÅ AFTENSKOLEOMRÅDET – TEGN PÅ CENTRALISERING

	Gennemsnitligt antal indbyggere pr. undervisningstime	Gennemsnitligt antal indbyggere pr. aftenskole
Yderkommune	12	4.041
Landkommune	9	3.894
Mellemkommune	7	6.622
Bykommune	7	5.797
Total	8	5.086

De store flerfaglige aftenskoler,
som især har aktiviteter i de
større byer, står for en stor del
af det samlede antal
undervisningstimer

STORE FORSKELLE I TILSKUDET TIL AFTENSKOLEOMRÅDET PÅ TVÆRS AF KOMMUNER

- Tilskuddet pr. indbygger varierer mellem 4 og 152 kr.
- Betydeligt højere tilskudsniveau pr. indbygger i bykommuner end i yder- og landkommuner

	Gennemsnitligt beløb pr. indbygger (kr.)	n
Yderkommune	21	12
Landkommune	30	24
Mellemkommune	41	15
Bykommune	62	26
I alt	42	77

Tæt sammenhæng mellem
tilskudsniveau og
aktivitetsniveau

Et lavt tilskudsniveau pr.
indbygger er ikke nødvendigvis
udtryk for en nedprioritering af
området

Omvendt betyder et højt
tilskudsniveau pr. indbygger
ikke nødvendigvis gode vilkår
for den enkelte aftenskole

HVAD KAN DET BRUGES TIL? – AFTENSKOLEOMRÅDET

- Hvordan kan rammer og behov møde hinanden på bedre vis?
- Hvad betyder det i praksis, når tilskudsbrøkerne ikke bliver udfyldt?
- Hvordan kan aktivitetsudviklingen fremmes og eventuelle overskydende midler sættes i spil?
- Skal der forskellige greb til på tværs af land og by?

Hvad kan kommunerne gøre? Og hvad kan aftenskolerne gøre?

TVÆRGÅENDE TEMAER PÅ FOLKEOPLYSNINGSSOMRÅDET

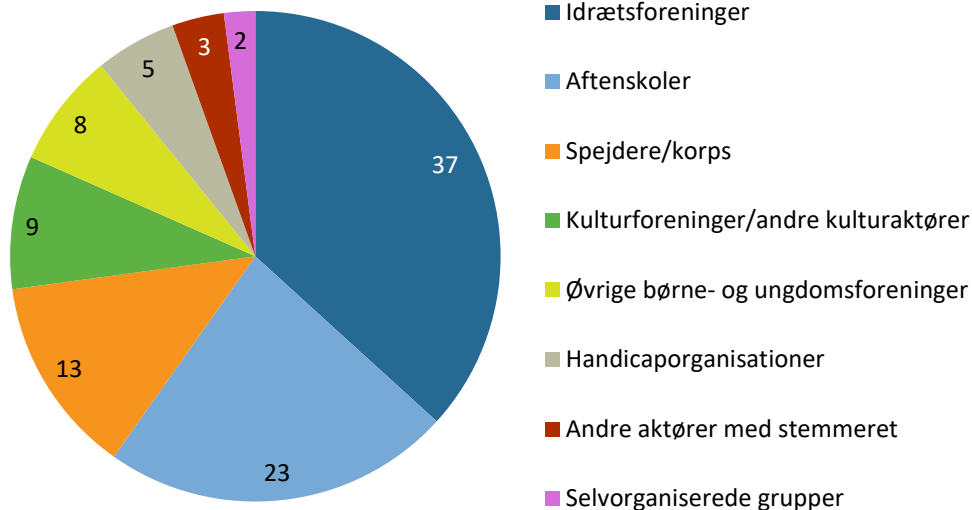
Brugerinddragelse

Selvorganiserede
grupper

Oplevede
udfordringer

BRUGERINDDRAGELSE PÅ FOLKEOPLYSNINGSSOMRÅDET – § 35 STK. 2-UDVALG

§ 35 stk. 2-udvalgets sammensætning - medlemmer fordelt på områder (andel i pct.)

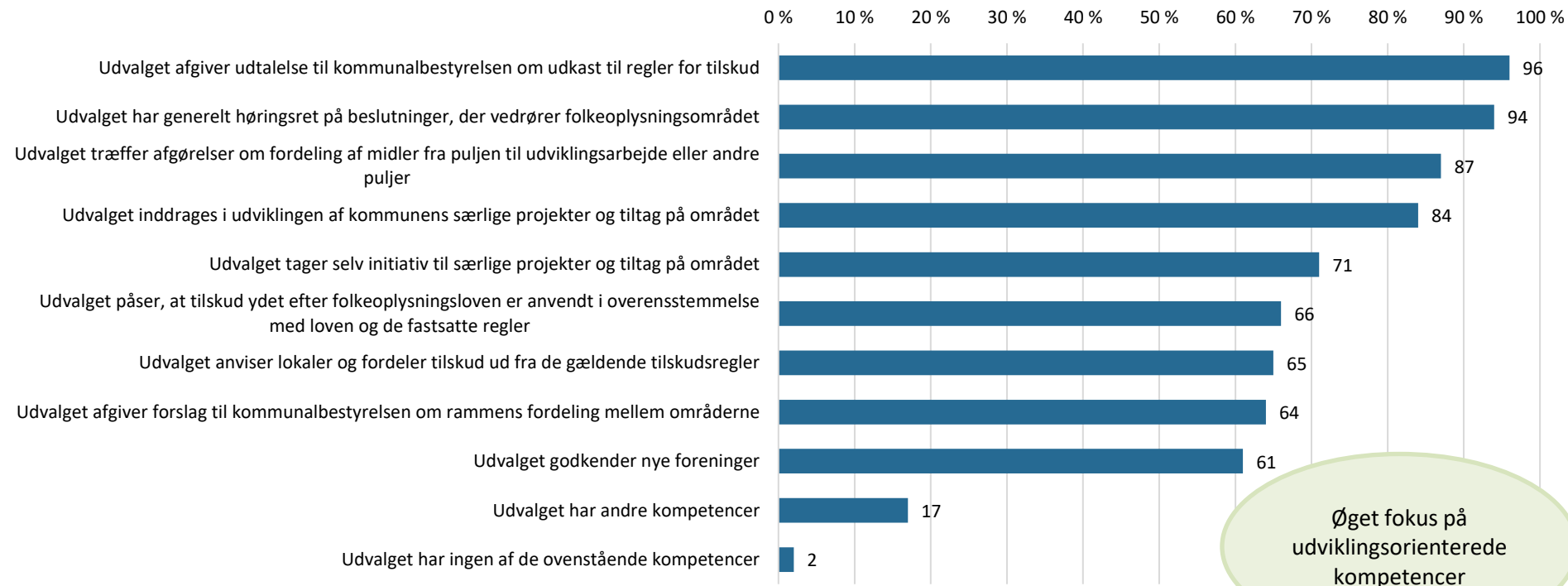
83 pct. af kommunerne
har ét udvalg

Det hedder et
'folkeoplysningsudvalg' i 57
pct. af kommunerne

Stabilitet i udvalgenes
sammensætning

Figuren viser, hvor stor en andel i pct. af de samlede pladser i § 35 stk. 2-udvalgene der udgøres af de respektive foreningskategorier, baseret på kommunernes svar på spørgsmålet: 'Angiv antallet af repræsentanter for hver af de følgende typer af aktører.' n=82 kommuner. Figuren omfatter ikke medlemmer af kommunalbestyrelsen og 'øvrige aktører uden stemmeret'. Se yderligere uddybning i rapporten

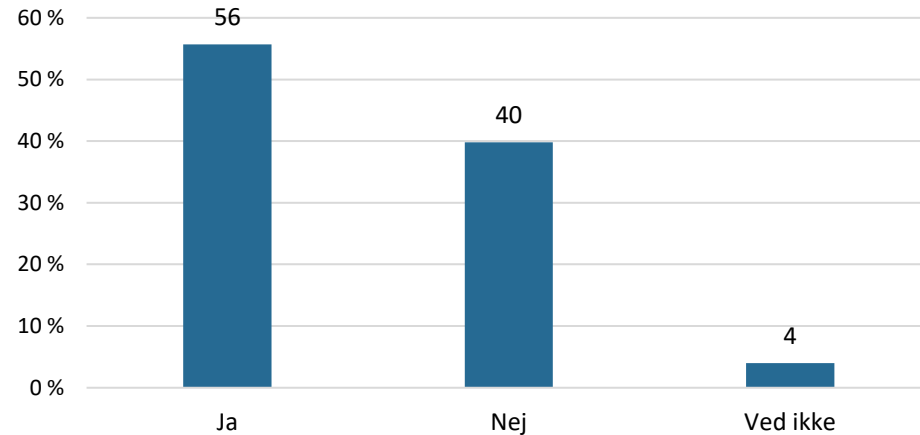
§ 35 STK. 2-UDVALGETS KOMPETENCER

Figuren viser kommunernes svar på spørgsmålet: 'Hvilke af de følgende kompetencer har udvalget/udvalgene? (Sæt gerne flere kryds)' (n=83 kommuner). 'Udvalget godkender nye foreninger' og 'Udvalget har generelt høringsret på beslutninger, der vedrører folkeoplysningsområdet' er nye kategorier, der ikke var med i den forrige undersøgelse, men som blev konstrueret på baggrund af de uddybende svar i 'andre kompetencer' i den forrige undersøgelse.

STØTTE TIL SELVORGANISEREDE GRUPPER

Udviklingsmidler til selvorganiserede grupper og aktiviteter (andel i pct.)

Figuren viser kommunernes svar på spørgsmålet: 'Ydes der herunder tilskud til selvorganiserede grupper og aktiviteter med et folkeoplysende sigte?' (n=88 kommuner).

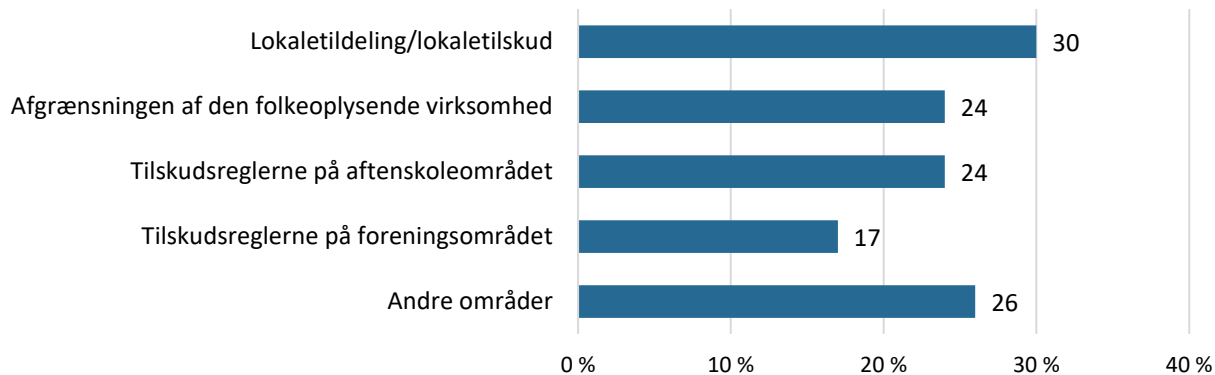
Men udviklingsmidler til selvorganiserede grupper fylder ikke meget i praksis

Stor variation i omtalen af selvorganiserede grupper i politikkerne

I 22 pct. af kommunerne er selvorganiserede grupper repræsenteret i § 35 stk. 2-udvalget

OPLEVEDE UDFORDRINGER

Hvilke udfordringer oplever kommunerne? (andel i pct.)

61 pct. af kommunerne oplever udfordringer ved administrationen af folkeoplysningsloven

Figuren viser andelen af kommuner i undersøgelsen, som har sat kryds ved, at de oplever de respektive typer af udfordringer (n=84 kommuner). Kategorierne er formuleret på baggrund af kommunernes svar i den forrige undersøgelse, hvor der kun var en åben svarkategori.

HVAD KAN DET BRUGES TIL? – TVÆRGÅENDE TEMAER

- § 35 stk. 2-udvalgene: Mange forskellige modeller, navne og kompetencer i spil
- De selvorganiserede og folkeoplysningen – et umage par?
- Mange kommuner oplever udfordringer med administrationen af folkeoplysningsloven

Hvad er udvalgenes mest centrale rolle?

Hvordan understøttes samspillet med de selvorganiserede grupper bedst?

Hvordan kan udfordringerne imødegås?

HVAD KAN DET BRUGES TIL? – FOLKEOPLYSNINGEN I KOMMUNERNE

- Vores forhåbning:
 - Grundlæggende vidensgrundlag at diskutere ud fra
 - Mulighed for at sætte egen kommunes praksis i perspektiv
 - Læring og inspiration på tværs af kommuner
- Konkrete kommende tiltag:
 - Vi arbejder på at gøre data tilgængelig gennem en database
 - Vi vil gerne invitere kommunerepræsentanter med ind i maskinrummet til kvalificering af skemaet inden næste undersøgelse.

Vi vil gerne have input til,
hvor vi rammer rigtigt, og
hvor vi kan gøre det bedre

EVALUERING AF ÆNDRINGEN AF FOLKEOPLYSNINGSLOVEN

”Regeringen ønsker med lovforslaget at sikre, at der ikke ydes støtte efter folkeoplysningsloven til foreninger, der søger at modarbejde eller underminere de grundelementer i vores samfund, som loven netop har til formål at understøtte.”

Bemærkninger til lovforslag, fremsat 5. oktober 2016 (2016/1 LSF 13)

Evalueringens fokus: Hvordan er de nye bestemmelser blevet implementeret i kommunerne, og hvilken effekt har de haft?

Spørgeskema til kommunerne
(bidrag fra 92 kommuner)

Fire uddybende cases

LOVÆNDRINGENS CENTRALE ELEMENTER

”Lovens afsnit I skal med respekt for forskellige holdninger sikre offentlige tilskud m.v. til den frie folkeoplysende virksomhed, der bygger på *demokrati, grundlæggende friheds- og menneskerettigheder*, fællesskab og de enkelte initiativtageres idégrundlag.”

Folkeoplysningsloven § 1, Vifos kursivering

”Foreninger, hvis formål eller adfærd modarbejder eller underminerer demokrati eller grundlæggende friheds- og menneskerettigheder, kan ikke ydes tilskud eller anvises lokaler efter denne lov.”

Folkeoplysningsloven, § 4a

”Kommunalbestyrelsen kan heller ikke på andet grundlag end efter denne lov yde tilskud eller udlåne eller udleje lokaler til foreninger, hvis formål eller adfærd modarbejder eller underminerer demokrati eller grundlæggende friheds- og menneskerettigheder, jf. § 4a.”

Folkeoplysningsloven § 44a

- En skærpelse/lovfæstelse af tilsynsplikten (§ 33, stk. 5 og § 44a, stk. 2)
- Krav om offentliggørelse af foreningslister og afslag på tilskud og lokaler (§ 35a)
- Krav om offentliggørelse af foreningers tilskudsregnskaber (§ 29, stk. 3)

MEGET BEGRÆNSET BRUG AF DE NYE PARAGRAFFER

Fratagelse af og afslag på tilskud som følge af lovændringen

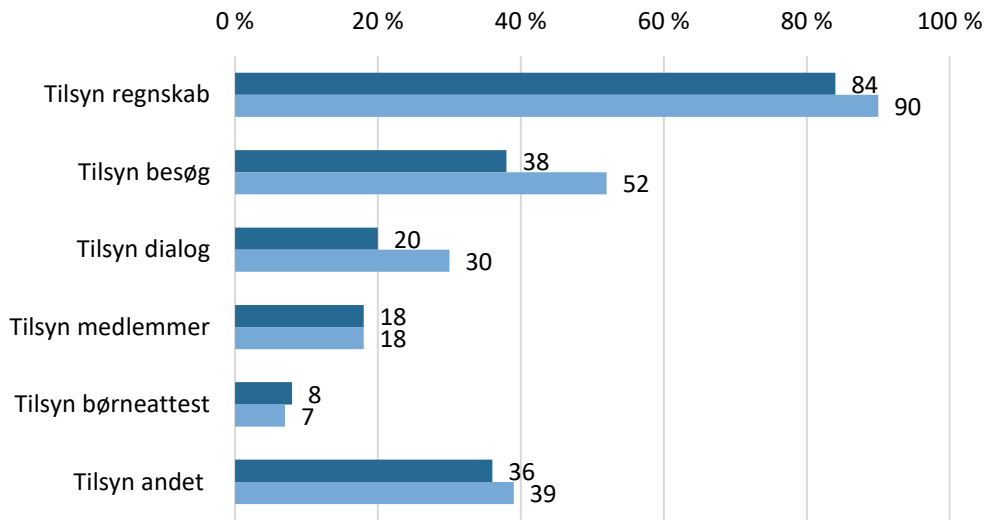
	§ 4a	§ 44a
Fratagelse af tilskud i 2017	0 kommuner/foreninger	0 kommuner/foreninger
Fratagelse af tilskud i 2018	0 kommuner/foreninger	0 kommuner/foreninger
Afslag på tilskud i 2017	0 kommuner/foreninger	0 kommuner/foreninger
Afslag på tilskud i 2018	0 kommuner/foreninger	1 kommune/1 forening

Tabellen er baseret på svar fra 92 kommuner svarende til 94 pct. af landets kommuner.

Ingen kommuner vurderer, at foreninger er holdt op med at søge som følge af lovændringen

ÆNDRERE TILSYNSPROCEDURER

Tilsyn før og efter lovændringen

Kategorierne er baseret på kommunernes uddybende svar på de to spørgsmål: "Hvordan var kommunens tilsynsprocedurer på folkeoplysningsområdet forud for lovændringen?" (før) og "Hvordan er kommunens tilsynsprocedurer på folkeoplysningsområdet i dag?" (efter) n = 89 kommuner.

61 pct. af kommunerne har ændret deres tilsynsprocedurer

Flere kommuner fører tilsyn via dialog og besøg

2/3 af kommunerne fører risikobaseret tilsyn

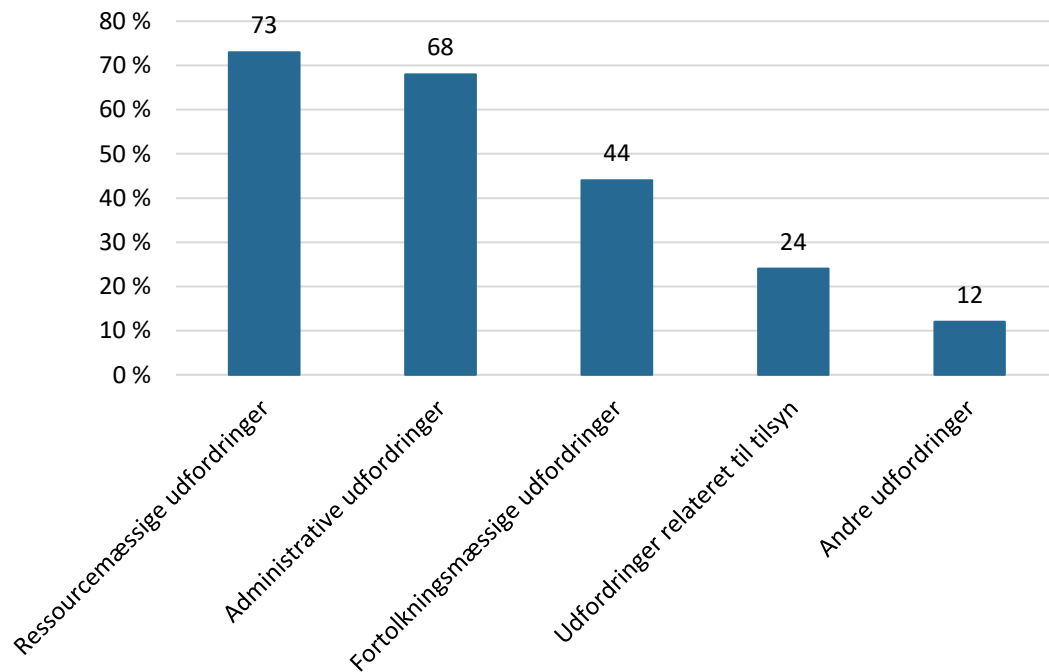

IMPLEMENTERING AF OFFENTLIGGØRELSESKRAV

- Ikke alle kommuner var helt i mål, da evalueringen blev gennemført
 - 30 pct. havde endnu ikke offentliggjort tilskudsregnskaber
 - 15 pct. havde ikke offentliggjort foreningslister
- Tekniske og ressourcemæssige udfordringer
- Men også mange tvivlsspørgsmål:
 - Hvad skal offentliggøres?
 - Hvor skal det være tilgængeligt?
 - Hvordan hænger kravene sammen med GDPR-lovgivningen om personhenførbare oplysninger?

Særlig stor uklarhed
omkring offentliggørelse
af afslag

OPLEVEDE UDFORDRINGER VED LOVÆNDRINGEN

9 ud af 10 kommuner
har i større eller mindre
grad oplevet
udfordringer

Figuren viser kommunernes svar på spørgsmålet 'Hvilke udfordringer har I oplevet?' n = 83. De kommuner, der har svaret, at de 'slet ikke' oplever udfordringer, har ikke fået spørgsmålet.

OVERORDNEDE KONKLUSIONER

- Begrænset effekt ift. afslag og fratagelse af tilskud
- De største effekter ses i kommunernes administrative praksis
- Kommunerne navigerer i balancen mellem tillid og kontrol
- Det er en udfordring at føre tilsyn med al lokalebrug i kommunen
- Godt med lokalt råderum, men behov for større klarhed og praksiseksempler – særligt omkring offentliggørelseskrav

Den konkrete praktiske implementering i den administrative praksis har fyldt meget

Men lovændringen kan også give anledning til mange principielle diskussioner.

Hvad kan det bruges til?
Til at diskutere den videre udvikling af lovgivningen på området

DE UNIFORMEREDE KORPS I DANMARK

De uniformerede
korps i Aalborg
Kommune –
aktiviteter,
gruppeliv,
udfordringer og
potentialer.

Baggrund:

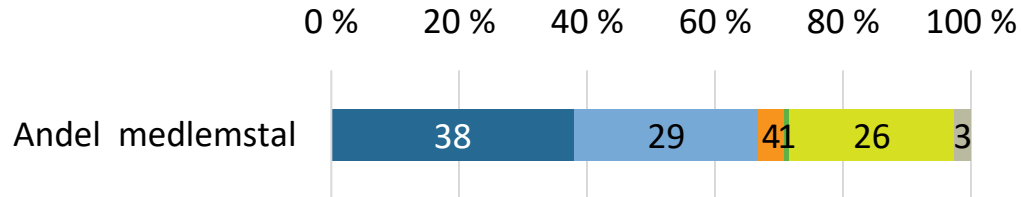
Adskiller sig fra mange andre foreningsområder
Begrænset vidensgrundlag
Begrænset politisk fokus

DE UNIFORMEREDE KORPS PÅ LANDSPLAN

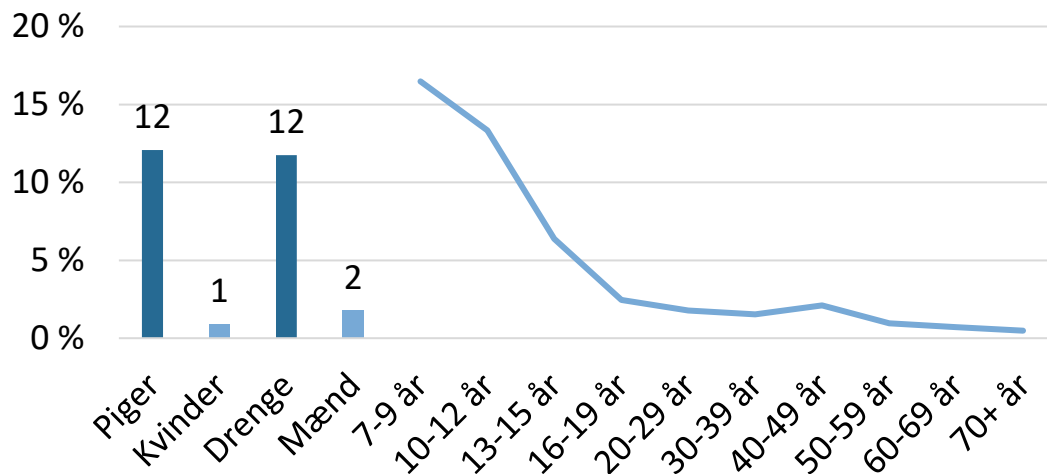
93.795 medlemmer på landsplan (2019)

- Det Danske Spejderkorps
- De Grønne Pigespejdere
- FDF
- KFUM-Spejderne
- Baptistspejderne
- Øvrige

DE UNIFORMEREDE KORPS PÅ LANDSPLAN

- Spejder/FDF er i top 20 (børn)
- En udpræget børneaktivitet – begrænset tilslutning blandt voksne

Kilde: Danskernes motions- og sportsvaner 2020

LOKALER OG DE UNIFORMEREDE KORPS

Andelen af grupper/kredse, som modtager lokaletilskud

	2019
København	87 pct.
Aarhus	93 pct.
Aalborg	76 pct.
Odense	83 pct.
Randers	90 pct.

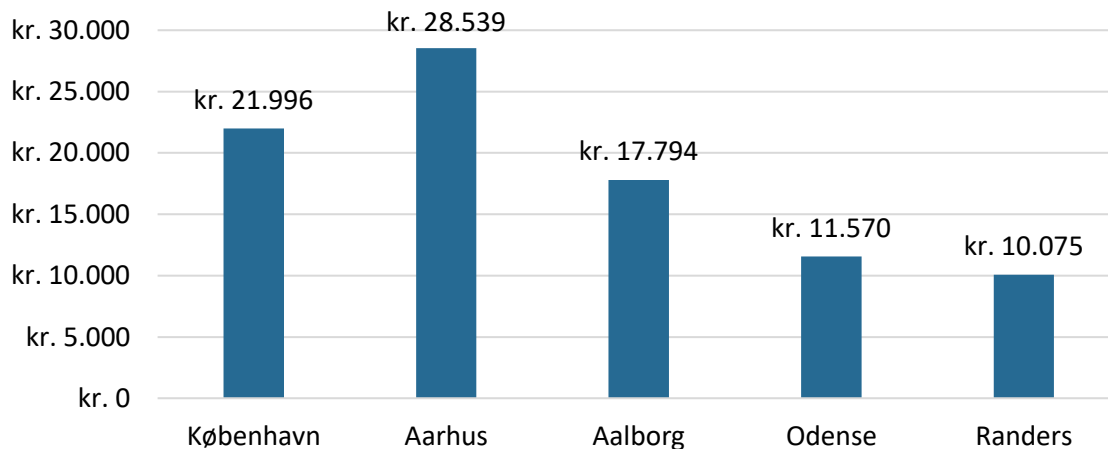
Relativt få grupper/kredse
holder til i kommunale lokaler
(mellem 15 og 30 pct.)

Mange benytter egne
eller lejede hytter til
lejre/weekendture

STOR VARIATION I RAMMERNE PÅ OMRÅDET PÅ TVÆRS AF KOMMUNER

- Gælder både lokaletilskud og medlemstilskud (og både niveau og tilskudskriterier)

Tilskudsbeløb til en fiktiv gruppe/kreds med 85 medlemmer, hvoraf 65 er under 25 år.

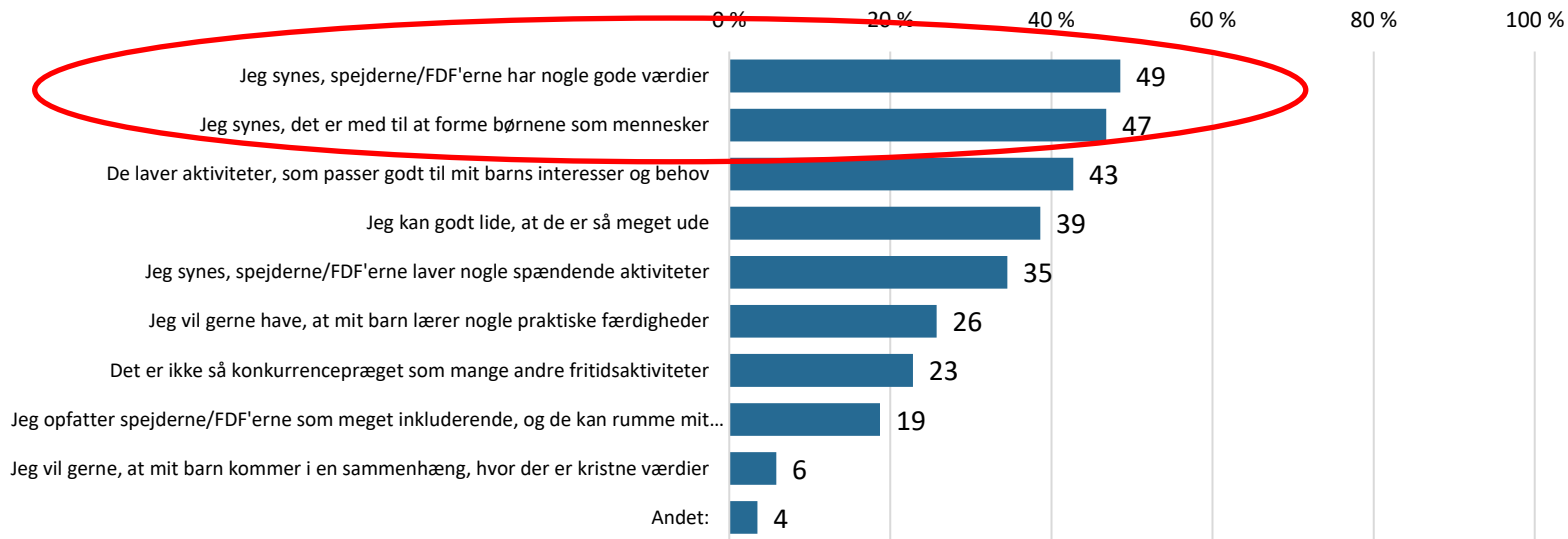
STORE FORSKELLE PÅ TVÆRS AF KOMMUNER – MEN OGSÅ MANGE FÆLLESTRÆK

- Forskelle i støtteniveau og retningslinjer
- Forskelle i aktivitetsniveau og gruppernes udbredelse
- Men ingen klare mønstre mellem rammevilkår og aktivitetsniveau (som kan afdækkes her)

- Pragmatisk tilgang til kommunen – sætter pris på tilskudsmuligheder
- Begrænset brug af puljer (undtagen kursustilskud)
- Begrænsede kontaktflader
- Lokaler og adgang til udearealer er vigtige parametre

NEDSLAG I AALBORG-UNDERSØGELSEN: HVAD BETYDER VÆRDIERNE?

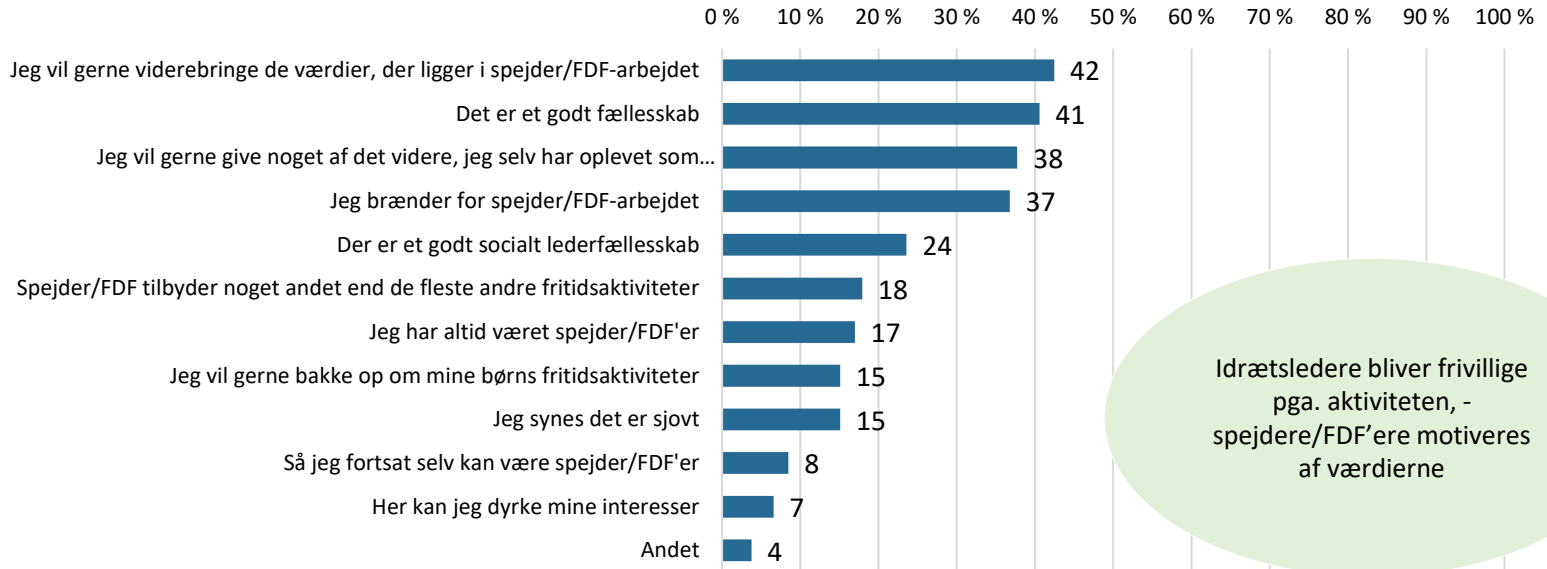
Værdierne er vigtige for forældrene

Figuren viser svarerne på spørgsmålet: "Hvad var de vigtigste grunde til, at du synes, at dit barn/dine børn skulle gå til spejder/FDF?" Respondenterne har haft mulighed for at vælge flere svar, hvorfor andelen ikke summer 100 pct. Forældrespørgeskema, (n=171).

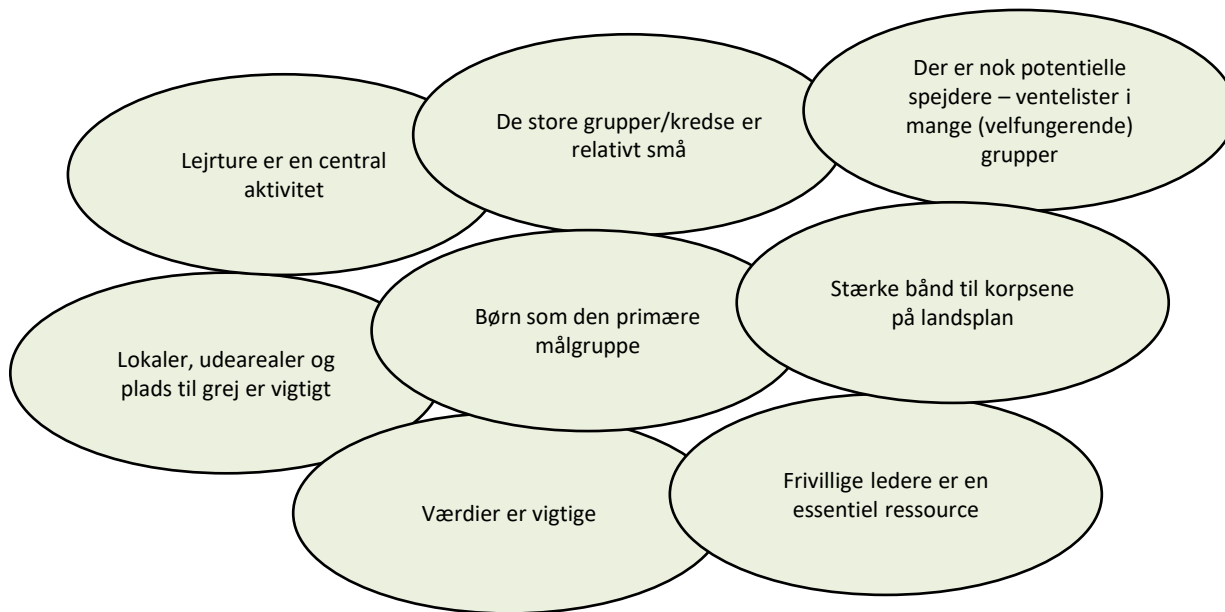
HVAD BETYDER VÆRDIERNE?

Ledernes svar på 'Hvorfor blev du leder?'

Idrætsledere bliver frivillige pga. aktiviteten, - spejdere/FDF'ere motiveres af værdierne

OMRÅDETS SÆRLIGE KENDETEGN

HVAD KAN DET BRUGES TIL? FREMTIDIGE POTENTIALER I KOMMUNERNES SAMSPIL MED DE UNIFORMEREDE KORPS

- Kurser er centralt – kan der gøres endnu mere for de frivillige ledere?
- Støtte til lederrekruttering?
- Synliggørelse af tilskudsmuligheder?
- Samrådenes rolle? Samrådenes synlighed?
- Styrke adgangen til lokaler/faciliteter, udearealer og grejbanker?
- Potentiale for deling af faciliteter/udearealer?
- Fælles interesseflader mellem korps og kommune? (natur, udeliv, udvikling af nye byområder)

LOKALE SAMRÅD PÅ KULTUR-, IDRÆTS OG FRITIDSOMRÅDET

BAGGRUND

- Stor forskellighed på tværs af kommuner
- Begrænset viden om samrådenes rolle
- Stort demokratisk potentiale i rollen som bindeled mellem kommune og foreningsliv

FORMÅL

- At tilvejebringe viden om samrådenes organisering, karakter og roller på tværs af kommuner og områder inden for kultur og fritid.
- At have et vidensgrundlag at diskutere samrådenes roller og potentialer ud fra.

HVAD BESTÅR UNDERSØGELSEN AF?

- Landsdækkende kortlægning af samråd på hele kultur- og fritidsområdet (224 samråd)
- Landsdækkende spørgeskemaundersøgelse blandt samråd (152 gennemførte (68 pct.), bidrag fra 164 (74 pct.))
- Uddybende casestudier i fire udvalgte kommuner (delrapport 2)
 - Kvalitative interviews med samråd, forvaltning og det politiske niveau
 - Spørgeskemaundersøgelse blandt foreninger/aftenskoler

Idrætssamråd
BUS/spejdersamråd
Aftenskolesamråd
Kulturelle samråd

Undersøgelsen er lavet i samarbejde med DIF, OF, DUF og Kulturelle Samråd i Danmark

FORSKELLIGE ASPEKTER AF SAMRÅDENES ROLLER

(Wahlidal 2009)

Rollen som interesseorganisation:

Varetager foreningernes interesser over for kommunen og arbejder for at sikre gode vilkår for det pågældende område.

Rollen som koordineringsorgan:

Samrådet som et koordinerende forum, hvor formålet er at skabe en fælles mening og interesse blandt foreningerne via fælles drøftelser.

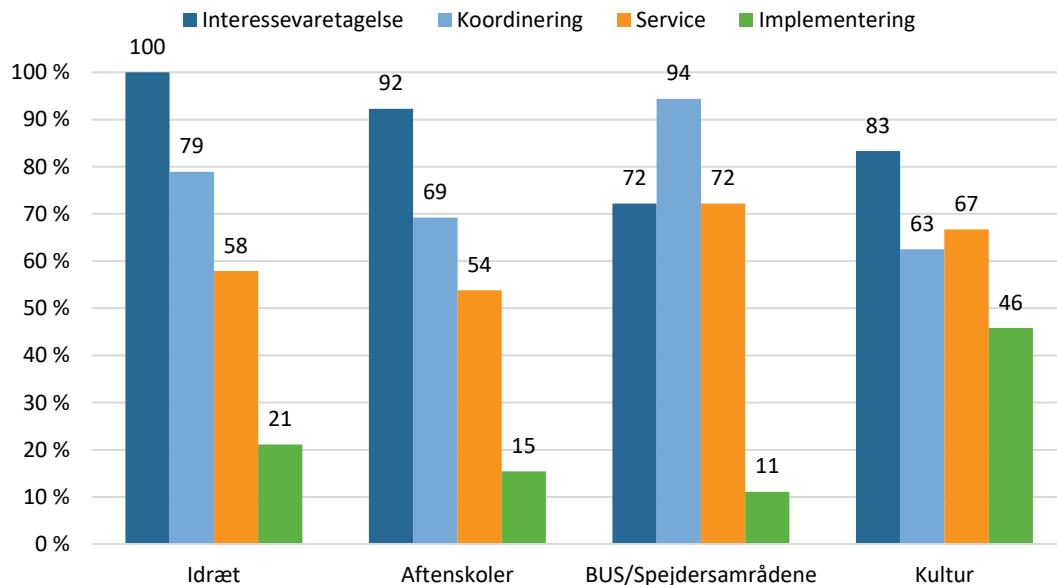
Rollen som implementeringsorgan:

Varetager konkrete opgaver på vegne af kommunen. Det kan eksempelvis være fordeling af puljer, fordeling af haltider mv.

Rollen som serviceorgan:

I rollen som serviceorgan spiller samrådene en vejledende og rådgivende rolle for foreningerne på området.

SAMRÅDENES FORMÅL I VEDTÆGTERNE

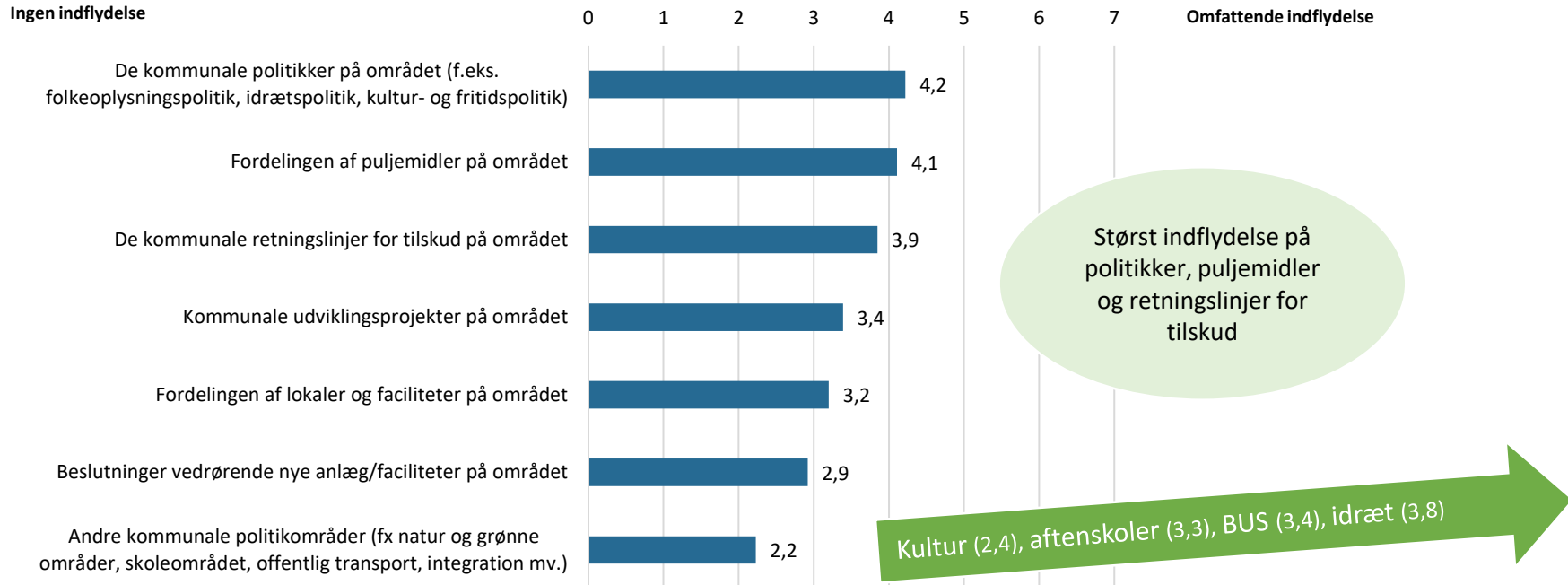
Interessevaretagelse er i fokus hos alle samrådstyper, men især blandt idrætssamrådene

Koordinering får særligt fokus blandt BUS/spejderssamrådene

Mange kulturelle samråd har fokus på implementering

Figuren viser samrådenes formål ifølge vedtægterne opgjort i procent. Samrådenes formål er opgjort på baggrund typologien fra Waldahl 2009. Samrådene kan have flere formålstyper repræsenteret i deres vedtægter, hvorfor de ikke summerer til 100 pct. n = 96.

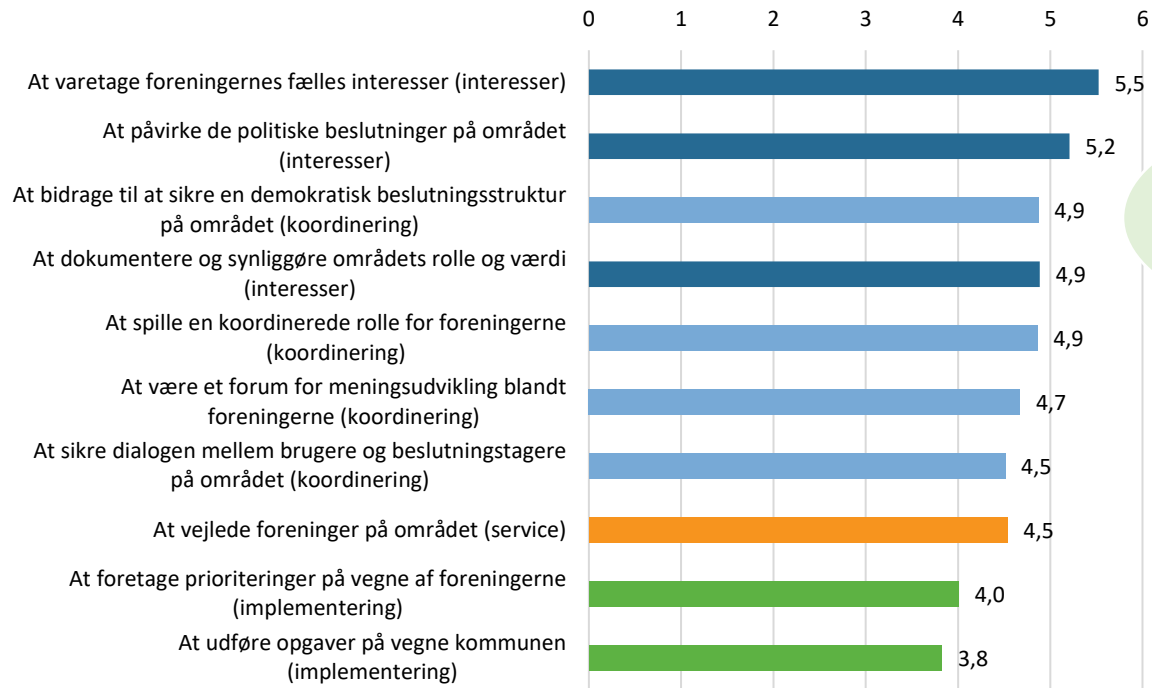
SAMRÅDENE SELVVURDEREDE INDFLYDELSE

Figuren viser samrådernes svar på spørgsmålet: På en skala fra 1-7, hvor '1' er 'ingen indflydelse' og '7' er omfattende indflydelse, hvordan vurderer du graden af samrådets indflydelse inden for de følgende temaer..” n: 154-157 (med undtagelse af 'andre områder' n: 116).

SAMRÅDENES SYN PÅ EGEN ROLLE I DAG

Betydningen af forskellige aspekter for samrådets rolle i dag (alle samråd - andel i pct.)

Alle forhold bør – ifølge samrådene - ideelt set spille en større rolle

Størst forskel på det aktuelle og ideelle set koordinering

Men forskelle på tværs af områder træder tydeligt frem

Figuren viser samrådenes svar på spørgsmålet: 'På en skala fra 1-7, hvor '1' er 'slet ingen betydning', og '7' er 'meget stor betydning', hvor stor betydning har hvert af de følgende aspekter for samrådets rolle i dag?' Figuren viser samrådenes gennemsnitlige score på skalaen. n: 154.

OVERORDNEDE KONKLUSIONER

- Stor variation i samrådenes karakteristika og roller på tværs af områder
- Men samtidig er der også fællestræk, fx når det gælder den primære vægt på rollen som interesseorganisation
- Forskellene på tværs af områder kan bl.a. hænge sammen med variationen i volumen, politisk opmærksomhed og økonomi
- Men der kan også være forskelle på både ambitionsniveau og oplevede behov på tværs af områder

Det gode samspil er
ikke en entydig
størrelse

HVAD KAN DET BRUGES TIL? PERSPEKTIVER TIL DEN VIDERE ANALYSE

- Hvornår er et samråd velfungerende? Og hvilke faktorer har betydning for det?
- Ser et godt samspil ens ud fra kommunernes, samrådenes og foreningernes perspektiv?
- Hvordan hænger de fire roller sammen med samrådenes demokratiske rolle?
- Hvordan spiller samrådenes rolle sammen med den lovpligtige brugerinddragelse?

Tak for ordet

Undersøgelser og evalueringer på folkeoplysningsområdet

Fritidssamrådets konference og årsmøde 2021

Comwell Odense

28. oktober 2021

malene.thogersen@vifo.dk

Videncenter
for Folkeoplysning

www.vifo.dk